

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
В.о. завідувача кафедри

Олена БЛАШКОВА

«09» травня 2025 р.

**«ПЛАТФОРМА Y-TUBE (ЮТУБ) ЯК ЧИННИК ПЕРВИННОЇ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА
ПРИКЛАДІ США ТА УКРАЇНИ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти
освітньо-професійної програми «Соціальна
робота»

денної форми навчання

Філіппова Олена Олександрівна

Науковий керівник:

Зубченко Олександр Сергійович,

кандидат соціологічних наук, доцент,

доцент кафедри філософії та соціології

Рецензент

Серга Тетяна Олексіївна,

кандидат соціологічних наук, доцент,

доцент кафедри «Соціальна робота»

Національного університету «Запорізька
політехніка»

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою 91/А/відмінно

Секретар ЕК

Ольга РЕБРО

«10» червня 2025р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМАТИКИ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ.....	9
1.1. Сутність та особливості первинної соціалізації у шкільному віці....	9
1.2. Основні наукові концепції соціалізації.....	13
1.3. Роль соціальних мереж у первинній соціалізації школярів.....	17
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-МЕРЕЖЕВІ ЧИННИКИ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	22
2.1. Ютуб як соціально-комунікативна та соціалізаційна платформа.....	22
2.2. Дозвілля, навчання і життя: старшокласники України та США в Ютуб.....	27
Висновки до другого розділу.....	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі Інтернет і соціальні мережі стали важливою частиною повсякденного життя, особливо для молодого покоління. Ютуб, як одна з найбільш популярних соціальних платформ, має значний вплив на формування цінностей, світогляду та поведінки старшокласників. На цій платформі підлітки отримують доступ до величезного обсягу контенту, який одночасно може сприяти їхньому розвитку та ставати джерелом соціальних ризиків.

Процес соціалізації має ключове значення для формування особистості, самовизначення та готовності до дорослого життя. У старшому шкільному віці підлітки активно шукають зразки для наслідування, формують власну ідентичність і соціальні навички. Ютуб виступає потужним каналом комунікації, який впливає на ці процеси, надаючи як позитивні, так і негативні зразки поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток концепції інформатизації суспільства та дослідження процесів соціалізації молоді в умовах цифрової епохи зробили американські вчені, зокрема Елвін Тоффлер, Талкотт Парсонс, Деніел Белл, Генрі Дженкінс і Шеррі Теркл. Їхні праці присвячені вивченню трансформації суспільних зв'язків, впливу інформаційних технологій на формування ідентичності та ролі нових медіа у соціалізації підлітків. Теоретичні положення цих дослідників стали основою для осмислення змін у поведінці, мисленні та комунікативних практиках сучасної молоді.

Серед українських науковців значний внесок у дослідження проблем інформатизації, медіаосвіти та соціалізації зробили В. І. Гриценко, Ю. М. Канигін, В. З. Коган, І. Масуда, В. Н. Костюк, В. С. Михалевич, Е. П. Семенюк, Е. В. Стась та А. Д. Урсул. Їхні праці зосереджені на аналізі культурної ідентичності, соціальної активності та формування медіаграмотності у дітей та молоді в умовах українського інформаційного простору. Комплексне

осмислення напрацювань українських та американських учених дозволяє вибудувати цілісну наукову основу для вивчення YouTube як інструменту первинної соціалізації старшокласників.

Пошук можливих шляхів вирішення зазначеної проблеми зумовив вибір теми дипломної роботи: *«Ютуб як чинник первинної соціалізації дітей старшого шкільного віку на прикладі США та України»*.

Об'єкт дослідження: діти старшого шкільного віку в Україні та США.

Предмет дослідження: вплив платформи Ютуб на первинну соціалізацію дітей старшого шкільного віку.

Мета дослідження: дослідити шляхи механізми та наслідки впливу платформи Ютуб на первинну соціалізацію дітей старшого шкільного віку в Україні та США.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність та особливості первинної соціалізації у шкільному віці
2. Зазначити основні науково-психологічні концепції соціалізації.
3. Описати роль соціальних мереж у первинній соціалізації школярів.
4. Охарактеризувати Ютуб як комунікативний та соціалізаційний майданчик шкільної молоді.
5. Вивчити у ході емпіричного дослідження вплив Ютуб на первинну соціалізацію старшокласників в Україні та США.

Гіпотеза: у сучасному інформаційному суспільстві для учнівської молоді ютуб виступає не лише соціальнокомунікативною платформою але й стає потужним інструментом самовираження і пошуком моделей ідентичності.

Характеристика методології дослідження:

Діалектичні методи:

Методологія базується на діалектичному підході, який дозволяє розглядати соціалізацію як динамічний процес, що змінюється залежно від культурного, соціального та інформаційного середовища. Особливу увагу

приділено тому, як трансформується роль цифрових медіа — зокрема YouTube — в контексті різних соціально-культурних умов США та України.

Загальнонаукові методи:

Індукція використовувалася для узагальнення емпіричних даних щодо впливу YouTube на поведінку, цінності та комунікативні навички школярів.

Дедукція застосовувалася для перевірки гіпотези про те, що YouTube виконує функції не лише соціально-комунікативної платформи, а й стає засобом самовираження та пошуку ідентичності для учнівської молоді. На основі теоретичних положень про цифрову соціалізацію здійснювався перехід до аналізу конкретних проявів цієї гіпотези в емпіричних даних.

Аналіз — для деталізованого розгляду окремих аспектів соціалізації (наприклад, мовленнєвих моделей, реакцій на соціальні ситуації, орієнтації на рольові моделі з відео).

Синтез — для об'єднання отриманих результатів у комплексне уявлення про роль YouTube у процесах первинної соціалізації.

Історичний метод дозволив дослідити еволюцію ставлення до цифрової соціалізації, а також простежити розвиток ролі YouTube як інструменту неформальної освіти та впливу.

Логічний метод використовувався для впорядкування змісту, формування висновків та побудови аргументації, а також виявлення причинно-наслідкових зв'язків між використанням платформи та змінами у поведінці школярів.

Емпіричні методи:

1. **Анкетування старшокласників** в Україні з метою виявлення їхніх уподобань щодо контенту на YouTube, частоти перегляду, рівня ідентифікації з блогерами та самооцінки впливу платформи на процес соціалізації.
2. **Аналіз вторинної інформації** з відкритих джерел щодо особливостей впливу YouTube на соціалізацію підлітків у США.

Ураховуючи швидку цифрову трансформацію сучасного суспільства, YouTube стає одним із провідних каналів первинної соціалізації. Він не лише формує світогляд, а й слугує середовищем для наслідування, самовираження та комунікації. Однак через відмінності у культурному контексті, рівні цифрової грамотності та державній політиці щодо медіаосвіти, цей вплив виявляється по-різному в США та Україні. Це потребує комплексного підходу в дослідженні й розробки відповідних стратегій педагогічного й соціального супроводу.

Практичне значення дослідження:

Результати дослідження можуть бути використані для розробки методичних рекомендацій педагогам щодо ефективного використання YouTube як інструменту для підтримки позитивної соціалізації підлітків, зокрема для формування навичок комунікації, самовираження та критичного мислення. Батьки зможуть отримати практичні поради щодо контролю та регулювання контенту, який переглядають їхні діти, а також методи розвитку відповідального та усвідомленого ставлення до цифрових медіа. Психологи можуть застосовувати отримані дані для кращого розуміння впливу відеоконтенту на емоційний стан і самоідентифікацію підлітків, що допоможе у профілактиці негативних наслідків медіавпливу. Крім того, результати дослідження можуть бути основою для розробки освітніх програм і тренінгів, спрямованих на формування у старшокласників критичного мислення та медіаграмотності. Загалом, дослідження сприяє підвищенню якості соціально-педагогічної підтримки молоді в умовах цифрової трансформації суспільства.

Особистий внесок автора – У даній кваліфікаційній роботі усі теоретичні положення, методичні розробки, результати емпіричного дослідження та висновки є результатом самостійної роботи здобувачки. Особистий внесок полягає у самостійній розробці структури дослідження, проведення аналізу наукової літератури, організація та проведення емпіричного дослідження, обробці та інтерпретації отриманих даних, а також формулюванні основних висновків та рекомендацій.

Апробації – Міжнародна науково-практична конференція « Соціально-емоційна культура учасників і учасниць освітнього процесу», відбулася в онлайн-форматі 4 червня 2025 року на базі Донбаського державного педагогічного університету.

Структура роботи включає вступ, два основних розділи, висновки, список використаних джерел (31 найменувань) та додатки. Основний обсяг роботи становить 53 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМАТИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ПРОЯВІВ

1.1. Сутність та особливості первинної соціалізації у шкільному віці.

Соціалізація – це процес засвоєння індивідом соціальних норм, цінностей, знань, моделей поведінки, необхідних для успішної інтеграції у суспільство. Шкільний вік є одним із ключових періодів соціалізації, адже саме в цей час дитина активно взаємодіє зі своїм соціальним середовищем, що включає сім'ю, школу, однолітків та ширше суспільство.

В. Коваленко було запропоновано визначення соціалізації: це процес засвоєння ролей і очікуваної поведінки в різних соціальних контекстах (сім'я, суспільство) і формування здатності до налагодження позитивних взаємин з іншими людьми [9].

М. А. Ажажа та Л. Ф. Муц вказують: «Соціалізація – це коли людина не тільки відтворює минуле знання, нехай і високопрофесійне, а робить принципово інше, нове знання, нові ідеї, що дозволяють суспільству піднятися на нову ступінь соціального розвитку. У техніці, в області природознавства це відкриття, винаходи тощо, у мистецтві – високомистецькі добутки» [1].

Розширення соціального оточення у шкільному віці є важливим етапом соціалізації дитини, адже саме тоді вона вперше вступає до формальної соціальної інституції – школи, що стає новим середовищем, де дитина стикається з чітко визначеними правилами, нормами та очікуваннями, які відрізняються від домашніх. У школі вона засвоює роль школяра, що передбачає дисциплінованість, відповідальність і виконання завдань, що стає важливим кроком у формуванні її соціальної поведінки [3].

На наш погляд одним із ключових аспектів шкільного періоду є взаємодія з іншими людьми у середовищі школи. Учитель виступає першим дорослим авторитетом поза сім'єю, вплив якого на розвиток дитини є дуже значущим. Взаємини з медіа грамотно сприяють засвоєнню навичок спілкування, співпраці, вирішення конфліктів і будування дружби.

На думку С. Курінної, у шкільному середовищі формуються нові соціальні зв'язки та групові норми. Спільні заняття, ігри та проекти допомагають дітям відчувати себе частиною колективу. Вони навчаються взаємодіяти, враховувати потреби інших, а також приймати та дотримуватися неписаних правил, що виникли у групі. Такі правила регулюють поведінку, формуючи у дітей відчуття відповідальності перед колективом і розуміння взаємної підтримки [11].

На нашу думку, формування ціннісно-нормативної бази є одним із найважливіших аспектів соціалізації дитини у шкільному віці. У школі школярі засвоюють моральні цінності, які регулюють їх поведінку та взаємодію з іншими людьми, що відбувається через безпосередню участь у навчальному процесі.

Дослідники вказують що шкільний вік є ключовим етапом у процесі рольової соціалізації. Дитина починає виконувати нову соціальну роль – школяра. Така роль передбачає не лише відвідування уроків, але й прийняття на себе відповідальності за виконання навчальних завдань, дотримання дисципліни, повагу до вчителів і взаємодію з однокласниками. Учень усвідомлює, що від нього очікують старанності, організованості та дотримання встановлених правил. Засвоєння цієї ролі є першим кроком у розвитку навичок, які будуть необхідні в подальшому житті: вміння планувати, оцінювати результати своєї діяльності та співпрацювати з іншими [15].

На переконання Б. Боша, учасника з'їзду світового конгресу з соціології, "...сім'я самотійно не здатна забезпечити повноцінне виховання дитини, необхідна підтримка того інституту, котрий готує молоде покоління до інтеграції у суспільство, тобто школи. Школа, в свою чергу, має змогу виконувати свої виховні функції лише за наявності безпосередньої взаємодії таких складових, як соціальний працівник, педагог, учень, батьки та інші члени соціуму [26, с. 439–453].

Американські науковці вважають, що перед громадою стоїть виклик, котрий полягає не тільки в покращенні системи соціально-педагогічної діяльності, але й у попередженні виникнення негативних тенденцій у ній. Відтак, виникає потреба у підтримці дітей, захисті сім'ї та поліпшенні загального оточення, де діти навчаються й виховуються [25]. Робота соціальних працівників має зосереджуватись на співпраці з батьками учня як в межах школи, так і в домашньому середовищі [32]. Це свідчить про те, що взаємодія школи та сім'ї є однією з ключових умов формування сприятливої атмосфери для навчання дітей, й вона буде ефективно функціонувати лише тоді, коли дії між такими складовими системи соціально-педагогічної роботи, як школа та сім'я, матимуть взаємодоповнюючий характер.

К. Андросович дійшов висновку, що підтримка та зацікавленість батьків у навчанні також є важливими чинниками. Батьки, які проявляють інтерес до успіхів і труднощів дитини, допомагають їй розвивати впевненість у собі та мотивацію до навчання. Спільне виконання домашніх завдань, відвідування шкільних заходів або розмови про шкільне життя сприяють зміцненню зв'язку між дитиною і батьками, що позитивно впливає на її соціальну адаптацію [2].

Сучасні медіа та цифрові технології відіграють дедалі більшу роль у соціалізації дітей. Інтернет і соціальні мережі розширюють джерела інформації, допомагаючи дітям дізнаватися про світ, знайомитися з новими ідеями та спілкуватися з людьми з різних куточків планети. Однак цифрове середовище має і певні ризики – надмірне споживання інформації, контент із негативним змістом або кібербулінг можуть впливати на емоційний стан та цінності дитини. Важливо, щоб батьки та школа сприяли розвитку критичного мислення, допомагали дітям аналізувати отриману інформацію і формували у них відповідальне ставлення до цифрового світу [10].

Слід зазначити, що у шкільному середовищі діти поступово засвоюють інші соціальні ролі – статеві, професійні, сімейні, що відбувається через спостереження за дорослими, участь у тематичних заходах, іграх. Наприклад,

через уроки літератури або історії дитина може засвоювати уявлення про роль чоловіків і жінок у суспільстві, через екскурсії чи шкільні ярмарки.

Самосвідомість розвивається через порівняння себе з іншими – дитина починає оцінювати свої досягнення у контексті класу, що формує у неї уявлення про власні сильні й слабкі сторони. Водночас учні вчаться співвідносити свої дії з очікуваннями оточуючих: вони розуміють, що їхні вчинки мають наслідки, і адаптують поведінку, щоб відповідати встановленим соціальним стандартам.

На думку О. Квас, розвиток самосвідомості відбувається і через усвідомлення власної ролі в колективі. У процесі групової діяльності школярі вчаться бути відповідальними за спільний результат, вирішувати конфлікти та знаходити компроміси, що сприяє формуванню емпатії, здатності до саморефлексії та соціальної зрілості [8].

Ми вважаємо, що освітній процес є фундаментом для розвитку когнітивних здібностей дитини. Шкільна програма сприяє засвоєнню знань, які розширюють світогляд і дають уявлення про суспільство, природу та світ загалом.

Участь у позакласних заходах, шкільних проєктах або обговореннях моральних дилем діти поступово засвоюють загальнолюдські цінності. Крім того, навчальний матеріал сприяє розширенню уявлень дитини про добро та зло, про важливість допомоги іншим та цінність громадської активності.

Таким чином, резюмуючи сказане, можна зробити висновок, соціалізація є багатогранним процесом, який охоплює розвиток особистісних, соціальних та когнітивних навичок. Успішна соціалізація залежить від гармонійної взаємодії дитини з різними соціальними інституціями, які допомагають їй адаптуватися до суспільства, формувати свою ідентичність та стати повноцінним членом соціуму.

1.2. Основні наукові концепції соціалізації

Соціалізація, як процес входження людини в соціальне середовище, набуття нею соціальних норм, цінностей та моделей поведінки, є предметом дослідження багатьох науково-психологічних концепцій.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про існування різноманітних підходів до трактування поняття соціалізації. Вони умовно поділяються на дві основні групи: концепції однобічного пристосування та теорії активної взаємодії особистості із соціальним середовищем.

До групи однобічного пристосування належать концепції, в яких соціалізація розглядається переважно як процес адаптації індивіда до існуючих у суспільстві норм, правил та цінностей. Основна увага у цих теоріях приділяється засвоєнню дитиною моральних та соціальних стандартів, що домінують у суспільстві. У цьому контексті соціалізація трактується як процес «поглинання» особистістю культурних зразків, які визначають її поведінку та місце у соціумі [6].

Психосоціальна теорія особистості, разом із моделлю соціальної ідентичності особистості, походить від прихильників психоаналітичної течії. Е. Еріксон, її автор, як і той, хто ввів ці терміни, є видатним представником еґо-психології. Він переконаний, що особистісний розвиток триває впродовж усього життя людини; соціальна ідентичність розглядається ним як специфічна особистісна структура, котра визначається уявленнями людини про себе в трьох аспектах: тілесному, особистісному та соціальному. Вона усвідомлюється та відчувається як потреба людини належати до конкретного соціального простору та певної соціальної групи, уникати самотності, зберігаючи при цьому власну унікальність.

На переконання Е. Еріксона, формування соціальної ідентичності є ключовою метою соціалізації та виховання, що являє собою процес перетворення життєвого досвіду на індивідуальне “Я”. Отже, цей процес розгортається впродовж усього життя, синхронізуючись із віковими етапами та кризами, визначаючись унікальною єдністю та протиріччям соціальної й персональної складових його соціальної ідентичності. Крізь подолання криз,

через процес вибору, відбувається трансформація соціальних ролей і позицій, переосмислюється ставлення до себе та навколишніх, збагачується новим позитивним соціальним досвідом, а також відбувається адаптація в суспільстві [219].

На думку О. Попова, такі підходи мають декілька ключових характеристик [13]:

- *Пасивна роль індивіда.* Особистість розглядається як об'єкт, на який спрямовано вплив суспільства, при цьому її активна участь у процесі соціалізації не враховується.

- *Пріоритет адаптації.* Головним завданням соціалізації вважається пристосування до існуючих соціальних реалій, незалежно від їхньої відповідності індивідуальним потребам та інтересам.

- *Консервативний підхід.* Соціалізація передбачає збереження і трансляцію вже існуючих суспільних норм, часто без врахування можливостей їхньої трансформації.

Дослідники другої групи – активної взаємодії – акцентують увагу на динамічному характері соціалізації, розглядаючи її як процес взаємного впливу між особистістю та соціальним середовищем. Відповідно до цього підходу, соціалізація не обмежується лише засвоєнням існуючих норм, а передбачає також їх переосмислення, модифікацію та адаптацію до індивідуальних потреб.

Соціально-когнітивна теорія та модель соціального навчання були запропоновані теоретиками біхевіоризму, зокрема, А. Бандурою, Б. Скіннером та Р. Волтерсом. В основі лежить класична формула "стимул-реакція", а під соціалізацією розуміється процес "модифікації" людської поведінки через "дозування" стимулів: співвідношення заохочень і покарань задля досягнення бажаних моделей соціальної поведінки. Втім, А. Бандура розглядає таку модель соціалізації як процес дресирування: індивіди формують когнітивний образ певної поведінкової реакції, спостерігаючи за поведінковими моделями. Отримана інформація стає орієнтиром у їхній діяльності та закріплюється

через систему підкріплень та покарань, водночас коригується відповідно до "планки досягнень", яку людина ставить перед собою.

Загалом, концепція соціального навчання, як засобу соціалізації, аналізує процеси ідентифікації, наслідування, нав'язування, заохочення та самостійного закріплення, дотримання норм, конформність [374 - 405].

Основними рисами цього підходу є [20]:

- *Активна роль особистості.* Особистість розглядається не лише як об'єкт, а й як суб'єкт соціалізації. Вона бере активну участь у процесі, взаємодіє з навколишнім середовищем і вносить зміни в існуючі соціальні структури.

- *Взаємозв'язок із середовищем.* Соціалізація описується як двосторонній процес, у якому середовище впливає на особистість, а особистість, у свою чергу, формує середовище.

- *Творчий потенціал соціалізації.* Увага акцентується на індивідуальних можливостях людини створювати нові соціальні норми та цінності, сприяючи розвитку суспільства.

Даний підхід також підкреслює важливість розвитку критичного мислення, самостійності та здатності адаптувати суспільні правила до сучасних викликів. Саме така позиція відповідає сучасному розумінню соціалізації як складного процесу, що включає не лише адаптацію, а й активну участь у формуванні соціального середовища.

Гуманістична теорія особистості, або модель соціокультурної поведінки, розглядає психоаналітичну теорію крізь призму культурних та міжособистісних чинників. Її автором був Е. Фромм. Він доводив, що людську поведінку можна адекватно пояснити, беручи до уваги вплив культури, що панує в конкретний історичний період. Фромм визначив п'ять базових екзистенційних потреб, притаманних людині:

- 1) потребу в установленні зв'язків;
- 2) потребу у подоланні;
- 3) потребу в коренях;

4) потребу в ідентичності;

5) потребу в системі поглядів і відданості;

Також у його теорії описано соціальні типи характерів, такі як:

- рецептивні типи (пасивні, довірливі, сентиментальні);
- експлуататори (беруть силою чи винахідливістю від життя все, про що мріють і чого бажають);
- накопичувальники (ригідні, підозрілі, вперті);
- ринковий тип (діє з переконання, що особистість оцінюється як товар, який можна продати або вигідно купити; безтактний, нерозбірливий у засобах, спустошений, відкритий, щедрий, допитливий);
- продуктивний тип - ідеальний тип (незалежний, чесний, спокійний, люблячий, творчий, здібний до продуктивного логічного мислення, любові і праці).

На нашу думку, хоча концепції першої групи підкреслюють важливість адаптації до суспільства, вони часто недооцінюють активну роль особистості у цьому процесі. Натомість концепції другої групи більш повно розкривають сутність соціалізації, зосереджуючись на її інтерактивному та творчому характері. Сучасний підхід до розуміння соціалізації передбачає синтез цих ідей, акцентуючи увагу на необхідності як адаптації до соціальних норм, так і розвитку особистісного потенціалу через активну взаємодію із середовищем.

Кожна із зазначених концепцій пропонує унікальний підхід до розуміння соціалізації. Психоаналітична теорія зосереджується на внутрішніх конфліктах, біхевіоризм і теорія соціального навчання – на поведінці, когнітивна та соціокультурна теорії – на розвитку мислення, а гуманістична концепція – на самореалізації.

1.3. Роль соціальних мереж у первинній соціалізації школярів

У наш час, коли інформація доступна повсюдно, соціальні мережі міцно увійшли у повсякденність молодих людей, особливо підлітків. Вони значно

впливають на початковий етап соціалізації, визначаючи формування взаємовідносин, норм поведінки, поглядів світ і самосвідомості. Онлайн-платформи надають молоді шанс для активної взаємодії, обміну знаннями, участі у групах з інтересів та отримання допомоги у непростих обставинах. Соціальні медіа забезпечують доступ до величезного обсягу даних, які здатні сприятливо вплинути на особистісне зростання, так і створити ймовірність невірної сприйняття дійсності. Підлітки, перебуваючи у фазі активного становлення самооцінки, схильні до впливу візуальних, емоційних і поведінкових шаблонів, поширених в інтернеті, часто не володіючи достатнім рівнем критичного аналізу для їх об'єктивної оцінки. Створення цифрового образу, прихильність до ненормативної лексики, перегляду контенту та онлайн-схвалення, а також ідеалізація певних образів поведінки чи зовнішності – це стає частиною сучасного процесу адаптації. Разом з тим, соціальні мережі можуть бути ефективним засобом розвитку творчих здібностей, самовираження, громадянської позиції та спілкування між представниками різних культур. Саме тому аналіз їхнього впливу вкрай необхідний усвідомлення сучасних проблем та перспектив соціалізації підлітків.

Також соціальні мережі відіграють важливу роль у розвитку шкільної молоді, надаючи їй можливість швидко і зручно взаємодіяти з однолітками, обмінюватися думками та досвідом. Через ці платформи молодь може ділитися цікавими матеріалами, новинами та обговорювати різноманітні питання, що допомагає розширювати соціальні зв'язки та покращувати комунікативні навички, що також сприяє розвитку здатності розуміти і враховувати різні точки зору, що важливо для формування відкритої та адаптивної особистості [4].

Е. Хекоян зазначає, що соціальні мережі можуть слугувати майданчиком для медіа грамотності. Молодь має можливість виражати свої погляди, ідеї та творчі роботи, що дозволяє їй розвивати власний стиль спілкування. Через

публікації в мережах вона може залучати увагу до своїх інтересів, що сприяє підвищенню самооцінки та формуванню впевненості у собі [18].

Ми вважаємо, що негативний вплив соціальних мереж на молодь проявляється насамперед у спотворенні їхньої самооцінки. Платформи на кшталт Instagram, TikTok і YouTube часто демонструють хибні образи успішності, краси та благополуччя, далекі від реальності. Підлітки, які перебувають у період активного самовизначення, легко піддаються спокусі порівнювати себе з цими вигаданими ідеалами. Такий стан може негативно вплинути на самовідчуття, викликаючи незадоволеність зовнішністю, соціальною позицією та результатами своєї діяльності. У ряді випадків подібна динаміка провокує тривожність, пригніченість, проблеми з харчовою поведінкою та, у крайніх ситуаціях, соціальну ізоляцію.

Особливо вразлива аудиторія, яка має достатнього рівня критичного мислення для усвідомлення того, що значна частина контенту в соціальних мережах є відредагованою, постановочною чи рекламною. У спробах досягти такого "ідеалу", підлітки можуть вдаватися до неприродних або навіть небезпечних способів зміни свого вигляду або поведінки. Крім того, постійна гонитва за лайками, переглядами та визнанням формує залежність від зовнішньої оцінки. Це посилює почуття тривоги та потреба у постійному самопідтвердженні. Така ситуація вимагає активної участі батьків, педагогів та психологів, які мають допомагати молоді формувати здорову самооцінку та вчити критично сприймати інформацію у медіапросторі.

Т. Євтухова зазначає, що соціальні мережі можуть стати середовищем для негативних соціальних явищ, таких як кібербулінг. Підлітки, особливо ті, хто не мають достатньо досвіду взаємодії в інтернеті, можуть стати жертвами цькування чи агресії з боку інших користувачів. Такі випадки можуть серйозно вплинути на психічний стан молодої людини, призводячи до стресу, тривожності або навіть до самоізоляції [7].

Отже, соціальні мережі можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на процес соціалізації шкільної молоді. З одного боку, такі платформи

відкривають великі можливості для розвитку соціальних зв'язків. Молодь може взаємодіяти з однолітками, обмінюватися досвідом та знаннями, що сприяє розвитку комунікативних навичок та побудові нових знайомств. Соціальні мережі також можуть бути майданчиком для медіа грамотності, де молоді люди можуть виражати свої ідеї, публікувати творчі роботи, знаходити підтримку серед однодумців і підвищувати самооцінку.

Враховуючи зазначені аспекти, важливо, щоб вихователі, вчителі та батьки приділяли увагу формуванню здорового ставлення до соціальних мереж. Вони повинні навчити молодь критично оцінювати інформацію, обирати безпечні способи взаємодії в мережі та використовувати ці платформи для власного розвитку, а не для втрати часу чи підвищення стресу. Розвиток медіа грамотності та навичок безпечного користування Інтернетом має стати важливою частиною освітнього процесу, щоб шкільна молодь могла отримувати від соціальних мереж максимальну користь без шкоди для психічного і фізичного здоров'я.

Висновки до першого розділу

1. Соціалізація у шкільному віці є важливим етапом у розвитку особистості, коли дитина активно вступає в контакт із суспільством, навчається соціальних норм і ролей, формує власні переконання та світогляд. У шкільному віці соціалізація відбувається через взаємодію з однолітками, вчителями та іншими соціальними інститутами. Даний період є критичним для розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця, вирішення конфліктів, а також для формування особистісної ідентичності. Підлітки шукають рольові моделі, які можуть бути як реальними (однокласники, учителі), так і віртуальними (онлайн-фігури, зірки Ютуб), що допомагає їм орієнтуватися у світі дорослих.

2. Існує багатоманіття концепцій первинної соціалізації які пояснюють різні аспекти цього. Розглянуто основні науково-психологічні концепції соціалізації, які визначають різні аспекти цього процесу. Зокрема, концепція соціального навчання підкреслює роль наслідування і моделювання поведінки, що в значній мірі відбувається через спостереження за іншими людьми (батьками, друзями, медіа). Інша важлива концепція – це концепція соціальної взаємодії, яка наголошує на важливості символічних взаємодій, через які індивід формує своє «Я». Також слід зазначити концепцію соціалізації як соціального процесу, згідно з якою людина проходить етапи адаптації в суспільстві, засвоюючи норми і цінності певної культури.

3. У сучасному інформаційному світі соціальні мережі стають майданчиком для розвитку комунікативних навичок, вираження особистості та пошуку соціальних зв'язків. У них підлітки можуть спілкуватися з однолітками, виражати свої думки та емоції, знаходити однодумців. Вони також можуть звертатися до онлайн-груп за підтримкою та порадами щодо проблем, пов'язаних із підлітковим віком. Однак є й ризики, пов'язані з надмірним впливом соціальних мереж на психоемоційний стан молоді, такими як кібербулінг, залежність від соціальних мереж і тиск соціальних стандартів, що може негативно впливати на розвиток підлітків.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЮТУБУ ЯК ЧИННИКА ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Ютуб як соціально-комунікативна та соціалізаційна платформа

Ютуб – найбільша у світі платформа для розміщення, перегляду та обміну відеоконтентом, створена у 2005 році. З 2006 року вона належить компанії Google. Платформа надає користувачам можливість безкоштовно завантажувати відео, створювати власні канали, підписуватись на інших авторів, залишати коментарі, ділитися роликами та брати участь у прямих трансляціях. На Ютубі представлений широкий спектр тем - від розважального контенту та музики до освітніх матеріалів, новин, блогів та науково-популярних відео.

Алгоритми персоналізації допомагають пропонувати рекомендований контент на основі інтересів користувача, що сприяє утриманню аудиторії. Сьогодні Ютуб став не лише простором для розваг, а й важливим інструментом навчання, просування брендів, самовираження та соціальної активності. Платформа особливо популярна серед підлітків, для яких вона є джерелом натхнення, рольових моделей та прикладів для наслідування.

Доступність Ютубу на різних пристроях та у будь-який час робить його важливою частиною повсякденного життя молоді. Таким чином, платформа має помітний вплив на формування цінностей, поглядів та соціального досвіду користувачів, особливо у підлітковому віці.

Ютуб є важливим чинником соціалізації дітей старшого шкільного віку, суттєво впливаючи на формування їхніх цінностей, уподобань та моделей поведінки. Завдяки своїй інтерактивності та доступності, ця платформа стає не лише джерелом розваг, але й потужним засобом для навчання, самоідентифікації та комунікації.

Діти старшого шкільного віку перебувають на етапі інтенсивного формування власної особистості, що супроводжується пошуком соціальних

орієнтирів. У цьому процесі Ютуб відіграє ключову роль, оскільки пропонує широкий спектр контенту, який відповідає їхнім інтересам, прагненням і потребам. Платформа слугує джерелом інформації, яке дозволяє старшокласникам отримувати знання з різних сфер, знайомитися з іншими культурами, ідеями та світоглядними підходами [16].

Значущість таких впливів полягає в тому, що контент на Ютуб часто представляє реальні історії успіху, подолання труднощів або яскравий стиль життя, що надихає молодь. Наприклад, блогери, які діляться власними досягненнями в спорті, можуть мотивувати старшокласників вести активний спосіб життя, ставити перед собою амбітні цілі та наполегливо працювати над їхнім досягненням. Автори, які пропагують креативність, творчість або певний професійний шлях, можуть спонукати підлітків до саморозвитку, дослідження своїх інтересів та розкриття таланту [17].

Важливою складовою цього процесу є ідентифікація підлітків із певною спільнотою, яку формує блогер. Діти старшого шкільного віку часто знаходять у таких спільнотах підтримку, визнання та відчуття приналежності. Вони почуваються частиною групи, яка поділяє їхні інтереси, цінності та захоплення, що сприяє їхньому соціальному розвитку та навчанню навичок взаємодії [19].

Однак важливо розуміти, що не всі моделі для наслідування є конструктивними. Деякі блогери можуть пропагувати нездорові ідеї чи поведінку, що становить ризик для молоді. Надмірна ідеалізація матеріальних цінностей або популяризація поведінки, що суперечить суспільним нормам, може дезорієнтувати підлітків або викликати у них відчуття невдоволення власним життям, тому критичне ставлення до контенту, який споживають старшокласники, та підтримка з боку дорослих є важливими елементами безпечного використання Ютуб.

Важливим є і аспект формування громадянської позиції. Багато авторів на Ютуб висвітлюють теми, пов'язані з соціальною справедливістю, екологією, правами людини та іншими актуальними питаннями. Участь

підлітків у таких обговореннях допомагає їм краще усвідомлювати виклики сучасного світу та відчувати себе частиною важливих соціальних процесів.

На нашу думку, Ютуб є потужним інструментом соціалізації дітей старшого шкільного віку, який формує їхній світогляд, допомагає знаходити спільноти за інтересами та сприяє розвитку творчих здібностей. Проте важливо, щоб цей процес супроводжувався усвідомленим і відповідальним використанням платформи, що допоможе мінімізувати ризики та підсилити її позитивний вплив.

Емпіричне дослідження Ютуб як чинника соціалізації дітей старшого шкільного віку є важливим, оскільки воно дозволяє виявити особливості впливу платформи в різних культурних і соціальних контекстах. Вивчення досвіду США та України дає можливість проаналізувати спільні риси та відмінності у процесах соціалізації підлітків, що формуються під впливом глобальної платформи, враховуючи культурну, освітню та медійну специфіку цих країн.

У США Ютуб є не лише платформою для розваг, але й потужним інструментом освіти, креативності та соціальної взаємодії. Підлітки використовують платформу для [23]:

- отримання інформації про сучасні тренди, глобальні виклики (наприклад, зміни клімату чи соціальну справедливість);
- участі у глобальних дискусіях, що стимулює формування громадянської позиції;
- самовираження через створення контенту (наприклад, відеоблогів, музики чи проєктів, пов'язаних із навчанням).

Американські підлітки активно інтегровані у глобальний контент, але при цьому Ютуб стає також важливим інструментом локальної ідентичності через розвиток каналів, присвячених культурним чи національним аспектам життя.

В Україні Ютуб відіграє подібну роль, але має свої специфічні особливості. Підлітки часто використовують платформу як засіб [16]:

- вивчення іноземних мов або отримання неформальної освіти, що компенсує недоліки традиційної шкільної системи;
- долучення до національної ідентичності через канали, які популяризують українську мову, культуру та історію;
- соціальної взаємодії з однолітками через обговорення актуальних для України тем (війна, волонтерство, молодіжні ініціативи).

Популярність освітнього та розважального контенту зростає, а контент українською мовою стає засобом для культурного самовизначення підлітків. Однак існує й загроза впливу деструктивного контенту, що може розвивати у підлітків хибні уявлення про успіх чи соціальні норми.

Як у США, так і в Україні, Ютуб виконує функцію простору для соціального навчання. Підлітки опановують нові ролі, комунікаційні стратегії, способи самопрезентації, а також взаємодії з іншими. Глобалізований характер платформи забезпечує доступ до однакового трендового контенту, який формує спільну молодіжну культуру.

Попри глобалізацію, культурні та соціальні особливості впливають на спосіб використання Ютуб. В американських реаліях Ютуб часто розглядається як засіб для обговорення політичних, соціальних чи екологічних тем. В Україні платформа також служить засобом національної консолідації, особливо в умовах війни та боротьби за ідентичність. Крім того, різниця в рівні цифрової грамотності та доступу до технологій також формує відмінності в тому, як платформа використовується в освітніх і соціальних цілях.

Отже, емпіричне дослідження ролі Ютуб як чинника соціалізації дітей старшого шкільного віку в США та Україні дозволяє глибше зрозуміти, як глобальна цифрова платформа адаптується до різних культурних контекстів та соціальних умов. У цих двох країнах, з різними соціокультурними традиціями, економічними і політичними реаліями, Ютуб відіграє важливу роль у формуванні підліткової ідентичності та соціалізації молоді.

В Україні підлітки активно використовують платформу для доступу до освітнього контенту, спілкування з однолітками та самовираження. Вони

часто звертаються до відео-контенту, щоб знайти відповіді на свої запитання щодо особистісного розвитку, стилю життя, освіти або взаємин, однак, через обмежену кількість локалізованого контенту порівняно з США, українські підлітки частіше взаємодіють з глобальними трендами, що може впливати на їхні культурні уявлення. Водночас, платформа дозволяє українським підліткам зберігати національну та культурну ідентичність, через що вони часто шукають та створюють контент, який відображає специфічні культурні аспекти України.

З іншого боку, в США Ютуб має ще більший вплив на соціалізацію підлітків, зокрема через величезну кількість контенту, орієнтованого на різноманітні групи і субкультури. Американські підлітки мають доступ до більшої кількості контенту, який безпосередньо відповідає їхнім інтересам, цінностям та ідентичності, що дозволяє їм більш глибоко ідентифікуватися з певними моделями поведінки та ролями. З іншого боку, глобалізація платформи також сприяє зниженню локальних культурних бар'єрів, дозволяючи підліткам в США бути частиною більшої міжнародної спільноти, одночасно зберігаючи свою національну ідентичність. Проте, наявність величезної кількості контенту, орієнтованого на популярні глобальні теми, може призводити до певної «культурної стандартизації», що зменшує різноманіття культурних уявлень серед підлітків.

Враховуючи такі фактори, дослідження дозволяє зробити висновок, що Ютуб, будучи глобальною платформою, сприяє формуванню нових форм соціалізації підлітків, де кожна країна та культура можуть адаптувати контент і взаємодію на платформі, зберігаючи свою унікальність, а також розвиваючи певні спільні практики та ідентичності. Водночас важливо розглядати й потенційні ризики: втрата культурної самобутності під впливом глобальних трендів, а також вплив цифрового контенту на психоемоційний стан підлітків. Однак правильне використання цієї платформи може допомогти в створенні ефективних стратегій, які дозволяють підліткам розвиватися як частина

глобальної спільноти, зберігаючи при цьому зв'язок із власною культурною спадщиною та ідентичністю.

2.2. Дозвілля, навчання і життя: старшокласники України та США в Ютуб

Результати дослідження впливу Ютуб як чинника соціалізації серед учнів Київської школи I-III ступенів №1. У дослідженні взяли участь 30 учнів старшого шкільного віку (15–17 років). Анкета спрямована на аналіз використання Ютуб, впливу платформи на формування особистості, взаємодії з однолітками та соціальних моделей поведінки (Додаток А).

Дослідження показало, що Ютуб відіграє значну роль у повсякденному житті старшокласників. Більшість респондентів (83%) користуються платформою щодня, що свідчить про високу популярність цієї соціальної мережі серед молоді. Решта 17% учнів зазначили, що звертаються до Ютуб кілька разів на тиждень, що також підтверджує регулярність використання (рис.2.1).

Рис.2.1. Роль Ютубу у повсякденному житті старшокласників

Стосовно часу, проведеного на платформі, 47% учнів зазвичай витрачають на перегляд відео від однієї до двох годин щодня – це найпоширеніший варіант серед респондентів. Трохи менше, а саме 37%, приділяють Ютуб три-чотири години, що свідчить про ще більшу зацікавленість частини опитаних. Інша група, яка становить 16% респондентів, проводить на платформі понад чотири години на день, вказуючи на глибоку інтеграцію Ютуб у їхній розпорядок дня (рис.2.2).

Рис.2.2. Час проведення на платформі ютуб

Типи контенту, який переглядають старшокласники, демонструють різноманіття інтересів. Найбільш популярним є розважальний контент, до якого належать блоги та гумористичні відео – його вибрали 40% респондентів. Освітній контент посів друге місце: 23% учнів використовують Ютуб як джерело для навчання та розвитку. Музичні відео приваблюють 20% старшокласників, що також підтверджує важливість платформи як засобу культурного споживання. Менш популярними виявилися ігровий контент (10%) і відео, присвячені лайфстайлу чи іншим тематикам (7%) (рис.2.3).

Рис.2.3. Типи контенту, який переглядають старшокласники в Ютубі

Дослідження впливу Ютуб на соціалізацію старшокласників показало, що платформа є важливим чинником у формуванні їхніх соціальних моделей поведінки та взаємодії. Наслідування взірців є одним із ключових аспектів цього процесу. Більшість респондентів (70%) зазначили, що мають улюблених блогерів, які їх надихають, і часто сприймають їх як приклад для наслідування; 23% інколи знаходять серед блогерів цікаві моделі поведінки або стиль, на який орієнтуються. Лише 7% опитаних не вважають блогерів взірцями для себе, що вказує на загальну схильність підлітків шукати натхнення в інтернет-особистостях (рис.2.4).

Рис.2.4. Вплив Ютубу на соціалізацію старшокласників

Контент, який переглядається на Ютуб, також впливає на формування поглядів і переконань молоді. У цьому контексті 63% учнів заявили, що платформа значно впливає на їхнє сприйняття світу та власні переконання. 30% відзначили помірний вплив, підкреслюючи, що хоча їхні погляди змінюються, це відбувається не завжди. Водночас 7% респондентів не вбачають суттєвого впливу Ютуб на свої переконання, що може свідчити про критичний підхід або меншу зацікавленість у вмісті, який формує світогляд (рис.2.5).

Рис.2.5. Контент, який переглядається на Ютуб, що впливає на формування поглядів і переконань молоді

Важливим елементом соціалізації через Ютуб є обговорення контенту з однолітками. Половина респондентів (50%) регулярно обговорюють переглянуті відео зі своїми друзями, що сприяє обміну ідеями, емоціями та розширенню соціальних зв'язків. 37% інколи діляться враженнями від контенту, що також свідчить про певний рівень соціальної інтеграції. Проте 13% старшокласників рідко або ніколи не обговорюють контент Ютуб, що може бути пов'язано з їхніми особистими вподобаннями чи рівнем зацікавленості (рис.2.6).

Рис.2.6. Елементи соціалізації через Ютуб, що є обговоренням контенту з однолітками

Важливим показником є участь у спільнотах, які формуються навколо певних блогерів чи тем. Понад половина респондентів (53%) відчують себе частиною таких спільнот, активно взаємодіють із іншими учасниками чи слідкують за розвитком обраної тематики. 30% зазначили, що частково відчують приналежність до цих груп, але їхня взаємодія є менш активною. У той же час 17% не вважають себе частиною жодної спільноти, що може бути пов'язано з їхніми індивідуальними інтересами або пасивним споживанням контенту (рис.2.7).

Рис.2.7. Участь у спільнотах, які формуються навколо певних блогерів чи тем

Результати дослідження свідчать про те, що Ютуб відіграє важливу роль у навчальному процесі старшокласників, доповнюючи традиційні освітні джерела. Більшість учнів, а саме 60%, зазначили, що активно використовують платформу для підготовки до уроків чи іспитів, що свідчить про те, що Ютуб сприймається як зручний інструмент для отримання додаткових знань, роз'яснення складних тем або закріплення вивченого матеріалу. 30% респондентів вказали, що інколи звертаються до платформи з освітньою метою, коли виникає потреба в уточненні певних питань чи швидкому пошуку інформації. Лише 10% учнів зазначили, що не використовують Ютуб для навчання, можливо, через відсутність потреби або звички сприймати інші освітні ресурси (рис.2.8).

Рис.2.8.Роль Ютубу у навчальному процесі

Типи освітнього контенту, який цікавить респондентів, демонструють різноманіття запитів старшокласників. Найбільш популярними є відео, спрямовані на пояснення шкільних тем: 40% учнів обирають такий контент для кращого розуміння матеріалу, який вивчається на уроках – це можуть бути відеоуроки, лекції або демонстраційні відео, які подають інформацію у доступній і візуально зрозумілій формі.

33% респондентів використовують Ютуб як інструмент підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО). У цьому випадку платформа допомагає учням отримувати додаткові знання, опрацьовувати типові завдання або проходити тести, що є ефективним способом підготовки до важливих іспитів.

Додатково, 20% старшокласників обирають контент для самоосвіти, спрямований на розвиток творчих або практичних навичок – це можуть бути відео з програмування, навчання малюванню, музичним інструментам чи іншим сферам, які не завжди входять до шкільної програми, але є цікавими для саморозвитку.

Інші теми, які не входять до основних категорій, цікавлять 7% учнів, що може включати різноманітні освітні відео, що задовольняють індивідуальні інтереси або допомагають розвивати нестандартні навички.

Отже, Ютуб є важливим джерелом освітнього контенту для старшокласників, допомагаючи їм у підготовці до навчальних викликів та сприяючи розвитку індивідуальних здібностей.

Дослідження виявило, що використання Ютуб старшокласниками пов'язане з певними ризиками та викликами, які можуть впливати на їхній емоційний стан, світогляд та поведінку. Одним із ключових питань є зустріч із шкідливим контентом. Майже половина респондентів (47%) зазначили, що інколи стикаються із деструктивним або шкідливим контентом, який може включати агресивні висловлювання, дезінформацію, небезпечні виклики чи інший матеріал, який негативно впливає на психіку чи поведінку, що свідчить про те, що платформа не завжди забезпечує повний захист від небезпечного контенту. 30% опитаних заявили, що такі випадки трапляються рідко, вказуючи на певний рівень обережності або вдалий алгоритм рекомендацій. Проте 23% респондентів стверджують, що не зустрічали подібного контенту, що може бути пов'язано із вибором безпечних тематик або високим рівнем медіаграмотності.

Важливу роль у формуванні думки про контент відіграють коментарі інших користувачів. Для 43% старшокласників коментарі мають помірний вплив на їхнє сприйняття відео, що може проявлятися у формуванні першого враження, впливі на емоційне сприйняття або зміні точки зору залежно від думки інших. 37% респондентів зазначили, що коментарі мають значний вплив на їхнє ставлення до контенту, що може бути обумовлено схильністю до соціального підтвердження або прагненням дотримуватися популярних чи схвальних думок. У той же час 20% учнів заявили, що коментарі не впливають на їхнє сприйняття відео, що свідчить про критичний підхід до інформації або меншу увагу до відгуків інших користувачів.

Отже, незважаючи на позитивний вплив Ютуб, існують виклики, пов'язані зі шкідливим контентом і впливом коментарів, які потребують підвищення медіаграмотності серед підлітків, що дозволить краще розпізнавати небезпеку, критично сприймати інформацію та уникати негативних наслідків для соціалізації та психоемоційного стану.

Загальні результати представлені у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Показники впливу Ютуб на соціалізацію дітей

Показник	Відсоткове значення
Сприйняття платформи	
Вважають YouTube важливим для розвитку	57%
Оцінюють вплив як частково позитивний	37%
Не вважають платформу важливою	6%
Вплив на особистість та взаємодію	
Оцінюють вплив як переважно позитивний	63%
Зазначили нейтральний вплив	30%
Вважають вплив негативним	7%

Результати дослідження показали, що більшість старшокласників оцінюють Ютуб як важливу платформу для свого розвитку. 57% респондентів вважають її важливою для особистісного зростання, отримання нових знань і соціалізації. Для них Ютуб є важливим інструментом не лише для навчання, але й для розвитку інтересів і взаємодії з іншими людьми.

37% учнів оцінюють вплив Ютуб як частково позитивний, що означає, що хоча платформа має певну корисність, вона також може мати обмеження чи недоліки, які потребують уваги. Водночас 6% респондентів не вважають Ютуб важливою платформою для себе, що свідчить про меншу зацікавленість чи інші джерела для розвитку та комунікації.

Стосовно впливу YouTube на особистість та взаємодію з іншими, 63% респондентів оцінили цей вплив як переважно позитивний. Вони вважають, що платформа допомагає їм бути більш соціально активними, здобувати нові

знання, розвивати навички та знаходити однодумців. 30% учнів зазначили, що вплив є нейтральним, тобто вони сприймають Ютуб як інструмент, але не вважають його вирішальним у формуванні особистості чи соціальних відносин. 7% респондентів висловили думку, що вплив платформи є негативним, можливо, через ризики, пов'язані з контентом або впливом на психіку.

Дослідження показало, що Ютуб є важливим чинником соціалізації для старшокласників у Київській школі I-III ступенів №1. Платформа сприяє формуванню їхніх поглядів, стилю життя та соціальних зв'язків. Водночас існують виклики, пов'язані з впливом шкідливого контенту та думкою спільноти. Результати дослідження підтверджують необхідність формування критичного ставлення до контенту та розвитку медіаграмотності серед молоді.

С. Balleys зазначає, що використання таких платформ, як Ютуб, тісно пов'язане з ширшими соціальними практиками, що включають як соціальність серед однолітків, так і їхню соціальну стратифікацію, що означає, що соціалізація підлітків не обмежується лише особистими контактами, а розширюється на медіаторні комунікації, де влоги служать не тільки розвагою, але й важливим засобом для соціальних зв'язків та самоідентифікації [22].

Р. Berger, Т. Luckmann доводять, що однією з основних тем у цих дослідженнях є пошук підлітками моделей ідентичності поза межами сім'ї, що стає особливо актуальним під час підліткового віку. Підлітки прагнуть знайти нових «значущих інших», тобто своїх однолітків, які можуть бути їхніми ролевими моделями та агентами соціального визнання. Такі «значущі інші» відіграють важливу роль у формуванні підліткової ідентичності, оскільки саме однолітки стають тими, хто визначає, що є легітимним і цінним у соціальних нормах та поведінці [24].

У контексті Ютуб влоги, створені підлітками для своїх однолітків, стають платформою для обговорення важливих тем, таких як пубертат, перші стосунки, шкільне життя та культурні інтереси. Вони також пропонують моделі ідентичності, даючи підліткам можливість побачити різні варіанти

самовираження. Влоги зазвичай знімаються в особистих просторах, таких як кімнати підлітків, де вони безпосередньо звертаються до аудиторії, створюючи враження приватної бесіди з другом. Така інтимність зміцнює відчуття зв'язку між творцем контенту та глядачами, що дозволяє підліткам сприймати влогерів як значущих інших, здатних впливати на їхню соціалізацію [24].

За результатами аналізу вторинної інформації з відкритих джерел в США, є чимало спільного з нашим дослідженням про вплив Ютуб на соціалізацію підлітків в Україні. Обидва дослідження вказують на те, що Ютуб є потужною платформою для підлітків, на якій вони можуть досліджувати свою ідентичність, шукати ролеві моделі та взаємодіяти з однолітками. Як і в США, у нашому дослідженні велика частина українських підлітків слідує за блогерами, чий погляд та поведінка їм цікаві або надихають, що демонструє роль YouTube в становленні особистісної ідентичності.

Додатково, в обох дослідженнях підкреслюється важливість однолітків у процесі соціалізації, особливо на тлі віддалення підлітків від сім'ї як основного агента соціалізації. Як показує наше дослідження, українські підлітки часто обговорюють контент Ютуб зі своїми друзями, що свідчить про розвиток спільнот та обміну ідеями серед однолітків.

Обидва дослідження акцентують увагу на тому, що Ютуб допомагає підліткам обговорювати складні питання, пов'язані з шкільним життям, самовираженням та розвитком особистості. Відповідно до результатів вашого дослідження, підлітки в Україні також активно шукають освітній контент на платформі, що є схожим на те, що вказують дослідження в США, де влоги охоплюють питання пубертату, перших відносин та соціальних ролей. Інтимний і персоналізований характер цих влогів є спільним фактором, який посилює відчуття зв'язку між творцем і глядачами.

Довжина взаємодії з контентом на платформі значно посилює відчуття зв'язку між підлітками та їхніми улюбленими ютуберами. Підлітки, з якими проводили інтерв'ю, відзначають, що вони стежили за розвитком улюблених

блогерів протягом кількох років, спостерігаючи, як вони перетворюються з підлітків на молодих дорослих та професійних юту берів, що пояснює, чому багато підлітків відчують необхідність залишити позитивний відгук під відео, навіть якщо це лише лайк, щоб показати свою підтримку та визнання. Як зазначає один із респондентів, Артур (16 років), він підтримує своїх улюблених блогерів через лайки, оскільки хоче показати, що йому подобається їхній контент [23].

Цікаво, що негативний відгук вважається неприязним і навіть шкідливим для ютуберів, що показує важливість соціального взаємодії та підтримки в підлітковій онлайн-спільноті. Підлітки не тільки розвивають взаємодію з улюбленими блогерами, але й створюють стосунки з іншими людьми, що поділяють їхні інтереси. Соціалізація набуває колективного виміру, оскільки слідкування за ютубером часто передбачає участь у групі однодумців. Підлітки зазначають, що через Ютуб вони мають можливість спілкуватися, ділитися досвідом і створювати нові дружні зв'язки [23].

S. Livingstone вважає, що враховуючи, що сучасні підлітки живуть у світі, де їхнє «онлайн» життя дедалі більше структурується батьками, і вони мають обмежений доступ до реальних громадських просторів, перегляд Ютуб надає їм віртуальний простір для створення дружніх зв'язків та взаємодії з іншими. Підлітки не лише слідкують за блогерами, а й активно взаємодіють із їхніми підписниками через коментарі, фан-чати та інші соціальні мережі, створюючи відчуття приналежності до певної спільноти [28].

Важливий аспект полягає в тому, що підлітки активно взаємодіють через соціальні мережі для відкриття нових відео та контенту. Наприклад, деякі підлітки спеціалізуються на пошуку нових відео, щоб потім поділитися ними з іншими, що ще раз підкреслює соціальний аспект їхнього використання Ютуб. Відео, зазвичай тривалістю від 3 до 10 хвилин, зручні для перегляду на мобільних пристроях, що дозволяє підліткам дивитися їх у будь-який час і в будь-якому місці, що дає можливість втекти від повсякденної рутини та зближує підлітків із їхніми улюбленими блогерами [29].

Наше дослідження в Україні має схожі результати. Наприклад, підлітки в Україні також активно слідкують за блогерами, і деякі з них відчують необхідність залишати позитивний відгук (лайк) під відео, щоб висловити свою підтримку, що можна порівняти з висновками досліджень в США, де підлітки також відчують важливість підтримки своїх улюблених блогерів.

Загалом, наше дослідження, як і американські дослідження, показує, що Ютуб сприяє створенню віртуальних спільнот серед підлітків. Вони не лише дивляться відео, а й активно взаємодіють із іншими користувачами, формуючи нові соціальні зв'язки, обговорюючи контент і навіть обираючи спільноти, до яких хочуть належати. У нашому випадку, як і в США, Ютуб допомагає підліткам розвивати свої соціальні навички та відчуття приналежності до певних груп.

Дослідження С. Balleys розглядає процес соціалізації підлітків через контент на Ютуб, підкреслюючи подвійність потреби в соціальному визнанні. Підлітки шукають не лише моделей ідентичності, з якими можуть себе ототожнювати, але й прагнуть бути визнаними іншими як індивіди з соціальною цінністю. Ютуб є унікальною платформою для трансляції та споживання медіаконтенту, що створюється підлітками для підлітків, і це взаємодія є частиною більш широкої практики соціалізації. Ключовим є те, що процес пошуку соціального визнання серед підлітків відбувається через відчуття спільної інтимності. Стиль виробництва відео, орієнтованих на підлітків, ґрунтується на принципі ідентифікації. Взаємодія між ютуберами та їхніми підписниками є взаємною: аудиторія визнає ютуберів через соціальну валідацію, а водночас підлітки знаходять себе в цих блогерах через ідентифікацію [29].

Стиль відео, який використовують підлітки на Ютуб, дуже інтимний і конфесійний, що підкреслює близькість і взаєморозуміння між блогером і аудиторією, що створює атмосферу, коли підлітки відчують, що не просто «дивляться» відео, а й спілкуються з ютубером в особистому просторі. Підлітки не тільки споживають контент, а й активно взаємодіють з ютуберами

через коментарі та реакції на їхні відео, що додає відчуття приналежності до певної спільноти.

Також, важливим аспектом є те, що підлітки не лише відчують себе частиною віртуальних спільнот, але й обговорюють ці відео в реальному житті. Перегляд відео часто призводить до створення нових соціальних зв'язків серед друзів і однолітків, які разом обговорюють контент. Таким чином, соціалізація підлітків відбувається як в онлайн, так і в офлайн-просторі, і вона включає в себе не лише споживання контенту, але й активну участь у створенні соціальних зв'язків [29].

Особливість цього дослідження полягає в тому, що воно дає глибоке розуміння того, як підлітки, які створюють відео на Ютуб, і підлітки, які їх дивляться, взаємодіють між собою. Даний процес можна розглядати як частину більш широких практик соціалізації молоді, де ідентифікаційні процеси відіграють важливу роль. Вираження себе через відео на Ютуб стає способом показати свою автономію і дорослішання, а також отримати соціальне визнання від однолітків.

Однією з важливих тем для подальшого дослідження є бізнес-модель Ютуб, яка використовує інтимний конфесійний стиль для комерційних цілей, що ставить під сумнів етичні аспекти такого підходу. Важливо вивчити вплив цієї інтимної форми контенту на цифрову грамотність підлітків і як ця грамотність впливає на їхню здатність критично сприймати контент.

Наше дослідження в Україні також підкреслює важливість Ютуб як платформи для соціалізації підлітків. Як і в американському дослідженні, українські підлітки активно шукають соціальне визнання через взаємодію з улюбленими блогерами. Більшість підлітків в обох дослідженнях прагне підтримувати зв'язок з блогерами через лайки, коментарі та відгуки, щоб показати свою підтримку.

Інтимний характер взаємодії між підлітками та ютуберами є ще однією спільною рисою. У нашому дослідженні це також проявляється через вибір контенту, який підлітки дивляться та обговорюють, і цей контент створює

відчуття близькості та приналежності до спільноти. Обидва дослідження показують, що підлітки активно беруть участь у соціалізації через Ютуб, розвиваючи як онлайн, так і офлайн зв'язки, а також прагнуть до соціального визнання через взаємодію з іншими користувачами платформи.

Отже, дослідження в США та Україні вказують на загальні тенденції в соціалізації підлітків через цифрові платформи, зокрема Ютуб, і підкреслюють важливість контенту, який створюється підлітками для підлітків, а також роль соціальних взаємодій у процесах ідентифікації та самовираження.

Дослідження J. Turnbull пропонує розгляд медіа-кругів як важливого інструменту для розуміння соціальних динамік серед учасників, які взаємодіють через медіа. На Ютуб, наприклад, користувач може створювати та ділитися різними типами відео з однією групою друзів, в той час як інші відео можуть бути адресовані зовсім іншій аудиторії. Враховуючи, що неможливо зібрати інформацію про всі медіа, які обмінюються в соціальних мережах, концепція медіа-кругів надає можливість аналізувати конкретні прояви соціальних взаємодій, які втілюються в медіапрактиках. Кожен медіа-круг може допомогти учасникам певної соціальної групи залишатися на зв'язку або взаємодіяти з іншими учасниками певним чином, який має значення для їхніх відносин [31].

З цієї точки зору, не всі члени соціальної групи будуть брати участь у конкретному медіа-крузі, але аналіз медіапрактик дає важливу інформацію про взаємини серед учасників. У випадку відео-контенту, публікація відео, яке обирається для певної аудиторії, а не для іншої, фактично відображає різні соціальні конфігурації, в яких існують учасники цих взаємодій.

Додатково, люди, які не активно беруть участь на Ютуб, можуть не розуміти, чому популярні відео можуть бути низької якості чи дивними з технічної точки зору. Проте такі відео можуть виконувати важливі соціальні функції, і їхня цінність не завжди оцінюється за технічними критеріями. Наприклад, медіа, як миттєві повідомлення чи відео, можуть бути використані не для збору інформації, а для того, щоб встановити «афінитет» або «почуття

зв'язку» між людьми, які виявляють відкритість до взаємодії з іншими. Як і чому медіа, такі як миттєві повідомлення або відео, переглядаються, сприймаються, та поширюються, дають глибоке розуміння учасників і їхніх відносин. Спосіб, яким вони поширюються, також дає можливість зрозуміти різницю між публічним та приватним [27].

Даний підхід до медіа-кругів може бути дуже корисним для аналізу того, як підлітки взаємодіють з контентом на Ютуб у нашому дослідженні. Як показує наше дослідження, підлітки не тільки дивляться відео, а й активно взаємодіють з контентом, поширюючи його серед своїх друзів, обговорюючи це в реальному житті або навіть створюючи нові зв'язки завдяки спільним інтересам, таким як обговорення конкретних ютуберів. Даний процес можна розглядати як частину соціалізації через медіа, що надає їм відчуття приналежності до певних груп.

Додатково, концепція «афінітету» в контексті Ютуб також відображається в поведінці підлітків у вашому дослідженні. Вони можуть дивитися відео і взаємодіяти з контентом не через його технічну якість або інформативність, а через відчуття зв'язку з ютуберами та іншими учасниками онлайн-спільнот, що підкреслює важливість соціальних ідентифікацій та емоційної зв'язку з контентом, які стають важливими для підлітків у процесі соціалізації.

Отже, теорія медіа-кругів, яка фокусується на соціальних функціях медіа і взаємодії між учасниками через різні типи контенту, добре узгоджується з висновками вашого дослідження про те, як Ютуб стає платформою для соціалізації і формування нових соціальних зв'язків серед підлітків.

Ключові аспекти досліджень у Україні та США, щодо впливу Ютуб на соціалізацію дітей старшого шкільного віку представлені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Порівняльна таблиця

Категорія	Дослідження в Україні	Дослідження в США
-----------	-----------------------	-------------------

Сприйняття Ютуб	57% респондентів вважають Ютуб важливим для розвитку. 37% – частково позитивний вплив, 6% – не вважають платформу важливою.	Підлітки бачать Ютуб як платформу для соціалізації та знаходження моделей ідентичності, часто взаємодіють з контентом.
Використання Ютуб для навчання	60% використовують Ютуб для підготовки до уроків чи іспитів. 30% – інколи, 10% – не використовують.	Підлітки шукають моделі ідентичності через відео на Ютуб, що також слугують освітніми ресурсами та допомагають у самовираженні.
Типи контенту	40% переглядають відео для пояснення шкільних тем, 33% – для підготовки до ЗНО, 20% – для самоосвіти, 7% – інші теми.	Підлітки дивляться відео про підліткові питання: підлітковий вік, перші побачення, шкільне життя, гендерна ідентичність.
Шкідливий контент	47% респондентів зустрічаються з шкідливим контентом інколи, 30% – рідко, 23% – не стикаються з таким контентом.	У США підлітки також можуть стикатися з контентом, що має шкідливий вплив, хоча часто оцінка такого контенту варіюється за рівнем.
Взаємодія з коментарями	43% відчувають помірний вплив коментарів, 37% – значний вплив, 20% – не відчувають впливу.	Підлітки активно взаємодіють з коментарями на відео, підтримуючи YouTube'їв через лайки та коментарі, відчуваючи «зв'язок» з ними.
Формування соціальних зв'язків	Підлітки обговорюють відео з друзями, а також активно взаємодіють у реальному житті через загальні інтереси до ютуберів.	У США підлітки формують соціальні групи навколо певних ютуберів, що допомагає створювати нові дружні зв'язки та спільноти.
Потреба в соціальній визнаності	Високий рівень пошуку визнання через онлайн-активність (лайки, коментарі), підлітки хочуть бути поміченими.	Підлітки також шукають соціальне визнання через лайки та коментарі. Вони відчувають близькість до ютуберів, що робить їх

		ідентифікацію важливою.
Інтимність контенту	Ютуб контент сприймається як інтимний діалог, хоча переважно це не завжди сприймається як «справжнє» спілкування.	Ютубери в США часто використовують інтимний, конфесійний стиль відео, що допомагає формувати емоційний зв'язок з аудиторією.
Роль Ютуб у соціалізації	Платформа є важливою для підлітків як для навчання, так і для соціалізації з однолітками через коментарі та спільне обговорення відео.	Ютуб виступає як середовище для самовираження, де підлітки шукають ідентичності і знаходять соціальні зв'язки з іншими фанатами.

На основі проведених досліджень можна зробити висновок, що Ютуб є важливим чинником соціалізації підлітків як в Україні, так і в США, слугуючи платформою для формування соціальних зв'язків, розвитку особистісної ідентичності та взаємодії з однолітками. Обидві країни демонструють схожі тенденції у використанні цієї платформи, проте є й деякі відмінності, пов'язані з культурними особливостями та соціальними умовами.

У підлітків, як в Україні, так і в США, Ютуб служить інструментом для пошуку соціальної підтримки, а також для взаємодії з групами однодумців, що проявляється в тому, що вони активно слідкують за контентом, який відповідає їхнім інтересам, шукають ідентичні моделі поведінки та самовираження через відео, а також утворюють нові соціальні зв'язки через спільні інтереси до певних ютуберів. В обох країнах спостерігається явний зв'язок між активним переглядом відео та побудовою соціальних контактів, як в онлайн, так і в офлайн середовищах.

Особливо важливим є той факт, що Ютуб є важливим каналом для підлітків, що допомагає їм розвивати соціальні навички та взаємодіяти з іншими людьми в контексті культури ідентичності. Підлітки активно коментують відео, залишають лайки та інші відгуки, що створює взаємодію з

ютуберами та іншими глядачами, що дозволяє не лише отримувати соціальне визнання, а й почувати себе частиною певної спільноти, що особливо важливо для підлітків, які шукають підтримки та визнання в процесі самовизначення.

Також варто зазначити, що в США та Україні підлітки шукають схожі види контенту, зокрема відео, які стосуються підліткових проблем, таких як шкільне життя, стосунки, самооцінка і гендерна ідентичність. Однак, є певні відмінності у тому, як сприймається цей контент: в Україні підлітки більше орієнтовані на навчальні та освітні відео, в той час як у США велика частина контенту стосується повсякденних життєвих тем та розваг.

Можна зробити висновок, що Ютуб виявляється потужним інструментом соціалізації, який сприяє розвитку соціальних зв'язків, самовираженню та пошуку моделей ідентичності серед підлітків як в Україні, так і в США. Платформа допомагає підліткам знайти однодумців, розвивати комунікативні навички та підвищувати свою соціальну значущість в колі своїх однолітків.

Перспективи подальших досліджень щодо впливу Ютуб на соціалізацію дітей старшого шкільного віку мають кілька важливих напрямків. Одним із них є вивчення впливу коментарів та взаємодії з контентом на соціалізацію, адже коментарі, лайки, дизлайки та підписки є невід'ємною частиною процесу соціалізації підлітків, і дослідження того, як ці взаємодії впливають на соціальні стосунки та самооцінку, стане важливим внеском у розуміння цього феномена. Також доцільно порівняти контент на Ютуб в різних країнах, оскільки культурні та соціальні відмінності можуть мати значний вплив на те, як підлітки взаємодіють з платформою та який контент споживають.

Не менш важливим є дослідження впливу Ютуб на гендерну ідентичність. Контент, що створюється та споживається підлітками, може впливати на формування гендерних уявлень та моделей поведінки. Даний аспект є особливо актуальним в умовах швидких соціальних змін, коли гендерні стереотипи та ролі постійно трансформуються. Важливо вивчити, як онлайн-спілкування на Ютуб впливає на офлайн-взаємодії підлітків. Оскільки

підлітки часто спілкуються про відео та контент, який вони переглядають, їхні стосунки поза мережею можуть змінюватися залежно від того, як вони взаємодіють із Ютуб та його спільнотами.

Важливим напрямком є дослідження впливу платформи на розвиток медіа-літератури серед підлітків, що дозволить зрозуміти, як підлітки навчаються критично оцінювати медіа-контент, розпізнавати маніпуляції та шкідливу інформацію. Потрібно також зосередити увагу на фінансових аспектах Ютуб, оскільки платформа має комерційну природу. Вивчення того, як реклама та співпраця з брендами впливають на сприйняття успіху та цінностей підлітками, дозволить краще зрозуміти роль платформи в сучасній соціалізації молоді.

Не менш важливим напрямком є вивчення впливу Ютуб на психосоціальний розвиток підлітків, що включає в себе дослідження того, як взаємодія з відео-контентом може впливати на емоційний стан, стрес, самооцінку та психічне здоров'я молоді. Занурення в онлайн-спільноти та взаємодія з іншими підлітками можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на розвиток особистості та психологічний добробут.

Отже, дослідження як в США, так і в Україні підкреслюють важливу роль Ютуб в соціалізації підлітків, надаючи їм можливість шукати ролеві моделі, взаємодіяти з однолітками та досліджувати питання ідентичності, однак обидва дослідження також зауважують потенційні ризики, такі як зустріч із шкідливим контентом.

Висновки до другого розділу

1. Ютуб виступає важливим інструментом соціалізації для дітей старшого шкільного віку в США та Україні, хоча контекст використання цієї платформи в обох країнах має свої особливості. У США Ютуб є частиною повсякденного життя підлітків, де вони отримують інформацію, розважаються і знаходять зразки для наслідування. Тема соціалізації через Ютуб в США часто включає взаємодію з різними медіа-фігурами, що впливає на соціальну поведінку підлітків, їхні вподобання та ідентичність. У той час як в Україні

Ютуб також є важливим джерелом соціалізації, українські підлітки часто використовують платформу для доступу до інформації, яка допомагає їм орієнтуватися в умовах швидких соціальних і культурних змін. Водночас вони шукають ідентичність не тільки через глобальні тренди, а й через локальні культурні та національні особливості. Обидві країни мають спільний досвід використання платформи як простору для самовираження та комунікації, але контекст, в якому відбувається соціалізація, зокрема культурні й соціальні відмінності, вимагають різних підходів до аналізу ролі Ютуб у розвитку молоді.

2. Ютуб виявляється потужним інструментом соціалізації, який сприяє розвитку соціальних зв'язків, самовираженню та пошуку моделей ідентичності серед підлітків як в Україні, так і в США. Платформа допомагає підліткам знайти однодумців, розвивати комунікативні навички та підвищувати свою соціальну значущість в колі своїх однолітків. Варто зазначити, що в США та Україні підлітки шукають схожі види контенту, зокрема відео, які стосуються підліткових проблем, таких як шкільне життя, стосунки, самооцінка і гендерна ідентичність. Однак, є певні відмінності у тому, як сприймається цей контент: в Україні підлітки більше орієнтовані на навчальні та освітні відео, в той час як у США велика частина контенту стосується повсякденних життєвих тем та розваг.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження було повністю досягнуто мету роботи і повністю виконано його завдання.

Наше дослідження пов'язано з впливом цифрових медіа, особливо платформи YouTube, на процес формування особистості підлітків. В умовах сучасного інформаційного суспільства YouTube перетворився не тільки на засіб розваги, а й на значний майданчик для спілкування, навчання, самовираження та засвоєння соціальних норм. Старшокласники активно звертаються до цієї

платформи у пошуках рольових моделей, орієнтирів та ідентифікаційних точок у складний період їхнього особистісного становлення. Однак відсутність належного контролю та критичного підходу до сприйняття контенту може призводити як до позитивних, так і до негативних наслідків для процесу їх соціалізації. Тому дослідження ролі YouTube як фактора первинної соціалізації є важливим кроком для розробки ефективних освітніх та виховних підходів.

1. Обґрунтовано сутність та особливості соціалізації у старшокласників. Соціалізація у шкільному віці є важливим етапом у розвитку особистості, коли дитина активно вступає в контакт із суспільством, навчається соціальних норм і ролей, формує власні переконання та світогляд. У шкільному віці соціалізація відбувається через взаємодію з однолітками, вчителями та іншими соціальними інститутами. Даний період є критичним для розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця, вирішення конфліктів, а також для формування особистісної ідентичності. Підлітки шукають рольові моделі, які можуть бути як реальними (однокласники, учителі), так і віртуальними (онлайн-фігури, зірки Ютуб), що допомагає їм орієнтуватися у світі дорослих.

2. Розглянуто основні науково-психологічні концепції соціалізації, які визначають різні аспекти цього процесу. Зокрема, концепція соціального навчання підкреслює роль наслідування і моделювання поведінки, що в значній мірі відбувається через спостереження за іншими людьми (батьками, друзями, медіа). Інша важлива концепція – це концепція соціальної взаємодії, яка наголошує на важливості символічних взаємодій, через які індивід формує своє «Я». Також слід зазначити концепцію соціалізації як соціального процесу, згідно з якою людина проходить етапи адаптації в суспільстві, засвоюючи норми і цінності певної культури.

3. З'ясовано важливість соціальних мереж у сучасній соціалізації шкільної молоді, оскільки вони стають майданчиком для розвитку комунікативних навичок, вираження особистості та пошуку соціальних зв'язків. У соціальних мережах підлітки можуть спілкуватися з однолітками,

виражати свої думки та емоції, знаходити однодумців. Вони також можуть звертатися до онлайн-груп за підтримкою та порадами щодо проблем, пов'язаних із підлітковим віком. Однак є й ризики, пов'язані з надмірним впливом соціальних мереж на психоемоційний стан молоді, такими як кібербулінг, залежність від соціальних мереж і тиск соціальних стандартів, що може негативно впливати на розвиток підлітків.

4. З'ясовано, що Ютуб виступає важливим інструментом соціалізації для дітей старшого шкільного віку в США та Україні, хоча контекст використання цієї платформи в обох країнах має свої особливості. У США Ютуб є частиною повсякденного життя підлітків, де вони отримують інформацію, розважаються і знаходять зразки для наслідування. Тема соціалізації через Ютуб в США часто включає взаємодію з різними медіа-фігурами, що впливає на соціальну поведінку підлітків, їхні вподобання та ідентичність. У той час як в Україні Ютуб також є важливим джерелом соціалізації, українські підлітки часто використовують платформу для доступу до інформації, яка допомагає їм орієнтуватися в умовах швидких соціальних і культурних змін. Водночас вони шукають ідентичність не тільки через глобальні тренди, а й через локальні культурні та національні особливості. Обидві країни мають спільний досвід використання платформи як простору для самовираження та комунікації, але контекст, в якому відбувається соціалізація, зокрема культурні й соціальні відмінності, вимагають різних підходів до аналізу ролі Ютуб у розвитку молоді.

5. Досліджено, що Ютуб виявляється потужним інструментом соціалізації, який сприяє розвитку соціальних зв'язків, самовираженню та пошуку моделей ідентичності серед підлітків як в Україні, так і в США. Платформа допомагає підліткам знайти однодумців, розвивати комунікативні навички та підвищувати свою соціальну значущість в колі своїх однолітків. Варто зазначити, що в США та Україні підлітки шукають схожі види контенту, зокрема відео, які стосуються підліткових проблем, таких як шкільне життя, стосунки, самооцінка і гендерна ідентичність. Однак, є певні відмінності у

тому, як сприймається цей контент: в Україні підлітки більше орієнтовані на навчальні та освітні відео, в той час як у США велика частина контенту стосується повсякденних життєвих тем та розваг.

Отже, отримані висновки підкреслюють важливість глибокого розуміння соціалізаційних процесів у контексті сучасних медіа та технологій, зокрема таких платформ, як соціальні мережі і Ютуб. Підлітки активно взаємодіють з цими платформами, і це взаємодія не лише сприяє розвитку їхніх соціальних зв'язків, а й має значний вплив на формування їхньої особистісної ідентичності. Через участь у цифрових спільнотах підлітки можуть знаходити однодумців, створювати нові соціальні кола, а також звертатися до різноманітних джерел інформації, які допомагають їм орієнтуватися у світі дорослих і знайти своє місце в ньому. Водночас, ці процеси вимагають від підлітків і їхніх наставників здатності до критичного мислення, оскільки зміст, який вони споживають через медіаплатформи, може бути як позитивним, так і негативним. Важливо розуміти, що медіа та онлайн-платформи не є нейтральними: вони формують погляди, впливають на емоції та навіть поведінку молоді, тому виникає потреба у розвитку в підлітків критичного ставлення до цифрового контенту, що дозволяє їм усвідомлено вибирати, з яким контентом вони взаємодіють, як сприймають інформацію і як ця інформація впливає на їхню соціальну поведінку.

Таким чином ми повністю підтвердили гіпотезу нашого дослідження.

Практична цінність цього дослідження полягає в його здатності сприяти удосконаленню підходів до соціального, педагогічного та психологічного підтримання підлітків. Отримані дані можуть послужити основою для створення навчальних програм, тренінгів і профілактичних заходів, які підтримують розвиток критичного мислення, цифрової грамотності та свідомого ставлення до медіа серед молоді. Ця інформація стане корисною для вчителів і психологів, допомагаючи їм зрозуміти, як YouTube впливає на

соціалізацію, з метою поліпшення виховної діяльності в навчальному закладі та за його межами. Крім того, батьки можуть отримати корисні поради щодо контролю часу, який дитина проводить на цій платформі, а також щодо змісту переглянутих матеріалів. У майбутньому перспективним напрямком є глибше дослідження ролі YouTube як складового елемента неформальної освіти, а також вивчення впливу конкретних жанрів відео (таких як освітні, розважальні, ігрові або мотиваційні) на соціалізацію дітей. Також важливо дослідити механізми створення цифрової ідентичності підлітків, а також зв'язок між контентом, що їх цікавить, і рівнями їх самооцінки, комунікаційних навичок і соціальної активності. Особливу увагу потрібно приділити вивченню відмінностей у впливі платформи на дітей різного віку, статі, соціального статусу та з різних культурних середовищ. Наступні дослідження можуть сприяти розробці ефективних методик роботи з молоддю в умовах цифрового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажажа М. А., Муц Л. Ф. Соціалізація в контексті суспільного розвитку. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. №68. 2017. С. 179-186.
2. Андросович К. А., Ільїна Г. В., Садова М. А. Науково-методичні ресурси для психологічного супроводу освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. №1.28. 2022. С. 79-85.
3. Бегас Л. Соціалізація дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах паралельно-роздільного виховання і навчання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. №47. 2013. С. 200-205.
4. Бондарчук Н. Б. Вплив цифрових та соціальних медіа на здоров'я підлітків. *Україна. Здоров'я нації*. №1. 2023. С. 5-9.
5. Вакуліч Т. М. Інтернет-залежність як новий вид адитивної поведінки. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова*. Серія №12. Психологія / За ред. Долинської Л. В. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. Вип.7(31). С. 22.
6. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2012. С. 179-184.
7. Євтухова Т. До питання ролі телебачення як складової сучасного медіапростору у формуванні особистості дитини. *Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»*. Київ.: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. С. 13.
8. Квас О., Вовк Л. Педагогічні умови гендерної соціалізації дітей молодшого шкільного віку. *Молодь і ринок*. №4. 2014. С. 7-11.
9. Коваленко В.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за наук. ред. проф. М. П. Лещенко. К., 2017. 192 с.

10. Кремень В. Г. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. №4.2. 2022. С. 1-49.

11. Курінна С. М. Особливості соціалізації дітей шести-семи років у різних умовах життєдіяльності: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: спеціальність 13.00.05 / Курінна Світлана Миколаївна. Л., 2004. 234 с.

12. Попов М. Особливості організації інтернет орієнтованого освітнього середовища у закладі вищої освіти. *Освітньо-науковий простір*. 2023. № 4 (1). С. 133-142.

13. Попов О., Євангелієва А. Онлайнові соціальні мережі як фактор соціалізації дітей шкільного віку. *Соціальне партнерство та міжвідомча взаємодія у вирішенні актуальних проблем інклюзії : Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції* (Чернівці, 22 листопада 2019 р.). Чернівці : Технодрук, 2019. С. 237.

14. Пророк Н. Війна і цифровий світ: вплив на соціальний розвиток дитини. *Освіта для цифрової трансформації суспільства: монографія. У 2 т. Т. 1* ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 365.

15. Сторож О. Особливості адаптації дітей шкільного віку до навчання в умовах постійних тривог. *Габітус*, №3. 2022. С. 89-94.

16. Тургенєва А. Відеохостинг YouTube як засіб інформаційно-культурної соціалізації дітей молодшого шкільного віку. *InformationTechnologiesandLearningTools*. №81.1. 2021. С. 60.

17. Фіялка С. Б., Вашуленко І. В., Галілейська О. О. Соціальні медіа для просування дитячих навчальних радіопередач (на прикладі соціальної мережі Instagram). *Технологія і техніка друкарства*. №3 (69). 2020. С. 99-109.

18. Хекоян Е.А. Вплив соціальних мереж на психологічний стан студентської молоді. *Актуальні проблеми практичної психології : збірн. наук.*

праць Міжнародн. наук.-практич. інтернет конф. (17 трав. 2024 р., м. Одеса). Одеса, 2024. С.366-368.

19. Чекстере О. Вплив віртуального світу на соціальну адаптацію дітей. *Освітній простір в контексті гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності*. Київ-Оттава. 2021. С. 237-254.

20. Шлемко О. В. Вплив мережі інтернет на соціалізацію підлітків. *Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Видво Хортицької національної академії, 2023. С. 538.

21. Balley C. Searching for oneself on YouTube: Teenage peer socialization and social recognition processes. *Social Media+ Society*. №6.2. 2020. <https://doi.org/10.1177/2056305120909474>

22. Balley C. Socialisation adolescente et usages des médias sociaux: la question du genre. *Revue des politiques sociales et familiales Adolescent socialization and uses of social media: the gender issue. Parcours Adolescents: Expériences Et Représentations*, 2018. №125, P. 33–44.

23. Berger P., Luckmann T. The social construction of reality. *Social theory re-wired*. Routledge, 2016. P. 110-122.

24. Bronfenbrenner, U. The ecology of human development : Experiments by nature and design / U. Bronfenbrenner. – Cambridge : Harvard University Press, 1979. – 330 p.

25. Costin, L. A historical review of school social work / L. Costin // *Social Casework* 50. – 1969. – P. 439–453.

26. Lange Patricia G. Publicly private and privately public: Social networking on YouTube. *Journal of computer-mediated communication*. №13.1. 2007. P. 361-380.

27. Livingstone S. From family television to bedroom culture: Young people's media at home. In Devereux E. (Ed.), *Media studies: Key issues and debates*. 2007. P. 302–321.
28. Livingstone S. The participation paradigm in audience research. *The Communication Review*, 1№6(1–2), 2013. P. 21–30.
29. Livingstone S., Das R. The end of audiences? Theoretical echoes of reception amidst the uncertainties of use. In Hartley J., Burgess J., Bruns A. (Eds.), *A companion to new media dynamics*. 2012. P. 104–121.
30. Turnbull J. Popularizing diversity for children in videos on YouTube. *Token: A Journal of English Linguistics*. №15. 2022. P. 255.
31. Friedman, T. It's a flat world, after all / T. Friedman // New York Times Magazine, 2005

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для дослідження впливу YouTube на соціалізацію дітей старшого шкільного віку

Шановний(а) респонденте(ко)!

Дана анкета створена для дослідження впливу платформи YouTube на формування цінностей, поведінкових моделей і соціальних зв'язків серед старшокласників. Ваші відповіді є анонімними та будуть використані виключно в наукових цілях.

1. Загальні питання

1.1. Ваш вік:

- 15 років
- 16 років
- 17 років
- 18 років

1.2. Ваша стать:

- Чоловіча
- Жіноча

1.3. Ви проживаєте у:

- Місті
- Селищі міського типу
- Селі

2. Використання YouTube

2.1. Як часто Ви користуєтеся YouTube?

- Щодня
- Кілька разів на тиждень
- Кілька разів на місяць
- Рідше

2.2. Скільки часу Ви зазвичай проводите на YouTube щодня?

- До 1 години

- 1-2 години
- 3-4 години
- Більше 4 годин

2.3. Який тип контенту Ви переглядаєте найчастіше?

- Освітній контент (уроки, наукові відео, лекції)
- Розважальний контент (влоги, гумористичні відео)
- Ігровий контент (летсплеї, стріми)
- Музичний контент (кліпи, концерти)
- Лайфстайл (мода, стиль, поради з життя)
- Інше (вказіть): _____

3. Вплив контенту YouTube на соціалізацію

3.1. Чи надихає Вас контент YouTube на нові захоплення або хобі?

- Так, часто
- Іноколи
- Рідко
- Ні, ніколи

3.2. Чи використовуєте Ви ідеї з YouTube для спілкування або обговорення з друзями?

- Так, регулярно
- Іноколи
- Рідко
- Ніколи

3.3. Чи впливає контент YouTube на Ваші погляди та переконання?

- Так, значно
- Помірно
- Ні, майже не впливає

3.4. Чи знаходите Ви взірців для наслідування серед YouTube-блогерів?

- Так, я маю улюблених блогерів, які мене надихають
- Іноколи знаходжу цікаві приклади
- Ні, не маю таких взірців

3.5. Чи відчуваєте Ви себе частиною спільнот, створених навколо певних блогерів або тем на YouTube?

- Так
- Частково
- Ні

4. Освітній вплив YouTube

4.1. Чи допомагає YouTube у навчанні або підготовці до уроків/іспитів?

- Так, дуже часто
- Іноколи
- Рідко
- Ні, зовсім не допомагає

4.2. Який саме освітній контент Ви переглядаєте найчастіше?

- Пояснення шкільних тем
- Підготовка до контрольних, іспитів тощо
- Вивчення іноземних мов

Самоосвіта (наприклад, програмування, творчі навички)

Інше (вказіть): _____

5. Потенційні ризики

5.1. Чи зустрічали Ви на YouTube деструктивний або шкідливий контент?

- Так, часто
- Іноколи
- Рідко
- Ні, не зустрічав(ла)

5.2. Чи впливає на Вас думка інших користувачів у коментарях під відео?

- Так, дуже
- Помірно
- Ні, не впливає

6. Загальні висновки

6.1. Чи вважаєте Ви YouTube важливим для Вашого розвитку?

- Так

- Частково

- Ні

6.2. Як Ви оцінюєте вплив YouTube на Вашу особистість і взаємодію з іншими людьми?

- Позитивно

- Нейтрально

- Негативно

6.3. Що, на Вашу думку, можна було б покращити на YouTube, щоб він став більш корисним для молоді?

Дякуємо за участь у дослідженні!